

MAKTABGACHA TARBIYA YOSHIDA PRODUKTIV TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR TAHLILI

G'afforova Gulbaxor G'ayrat qizi

*Toshkent shahridagi Puchon universiteti Ta'lim muassasalarining boshqaruvi mutaxassisligi magistranti
(+998946779565, gulbaxorgaffarova@gmail.com)*

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarda produktiv tafakkurni rivojlantirishda pedagogik va psixologik yondashuvlarning tahlili amalga oshiriladi. Produktiv tafakkur - bu ijodiy va muammolarni hal qilish qobiliyatining shakllanishidir. Maqolada maktabgacha ta'limdagi zamonaviy metodologik yondashuvlar va ularning bolaning intellektual rivojiga ta'siri ilmiy adabiyotlar asosida ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: produktiv tafakkur, pedagogik yondashuv, psixologik yondashuv, maktabgacha ta'lim, ijodiy fikrlash, intellektual rivojlanish.

Kirish

Maktabgacha yosh bolalarining tafakkurini rivojlantirish ta'lim jarayonining muhim qismi hisoblanadi, chunki bu davrda bolalarda asosiy kognitiv qobiliyatlar shakllanadi [1]. Produktiv tafakkur — bu ijodiy va kritik fikrlashni o'z ichiga olgan murakkab jarayon bo'lib, u bolalarning o'z bilimlarini qo'llash, muammolarni hal qilish va yangi g'oyalarni shakllantirish qobiliyatlarini rivojlantiradi[2]. Maktabgacha ta'lim tizimida bu jarayonni qo'llab-quvvatlash uchun pedagogik va psixologik yondashuvlarning roli katta ahamiyatga ega.

Produktiv tafakkurning mohiyati va uning ahamiyati

Produktiv tafakkur — bu muammolarni innovatsion tarzda hal qilish, yangi g'oyalarni shakllantirish, va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llash qobiliyati hisoblanadi [3]. Maktabgacha yoshda bolalarning tafakkuri tez rivojlanadi, shuning uchun bu davrda ularning fikrlashini rivojlantirish maqsadida maxsus pedagogik va psixologik yondashuvlarni qo'llash muhimdir. Guilford [2] ijodiy tafakkurning divergent va konvergent jarayonlarini aniqlagan, va bu jarayonlar aynan maktabgacha yoshdagi bolalarda faol rivojlanadi.

Pedagogik yondashuvlar

Maktabgacha ta'limda produktiv tafakkurni rivojlantirishda pedagogik yondashuvlarning turli xil usullari mavjud. Masalan, o'yin texnologiyalari bolalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirishda asosiy vositalardan biridir [4]. Montessori metodikasi

ham bolalarning o'zini o'zi boshqarish, mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini oshirishda katta rol o'ynaydi [5].

Reggio Emilia yondashuvi esa bolalarni o'qitishda ijodiy jarayonlarni qo'llashga katta e'tibor qaratadi. Ushbu metodologiya bolalarni atrof-muhit bilan o'zaro ta'sir orqali rivojlantirishga va o'z fikrlarini erkin ifodalashga imkon beradi [6].

Psixologik yondashuvlar

Psixologik nuqtai nazardan produktiv tafakkurni rivojlantirishda kognitiv rivojlanish nazariyalari asosiy rol o'ynaydi. Piaget [7] maktabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv rivojlanishi bosqichma-bosqich sodir bo'lishini ta'kidlagan va aynan shu bosqichlarda bolalarda ijodiy tafakkur shakllanishi muhimligini qayd etgan. Vygotsky [1] esa ijtimoiy o'zaro ta'sir va muloqot orqali bolalarda yuqori darajadagi tafakkur shakllanishi mumkinligini ta'kidlaydi. Shuningdek, Torrance [3] ijodiy fikrlash testlari orqali bolalarda divergent fikrlash qobiliyatlarini o'lchash mumkinligini ko'rsatadi, bu esa maktabgacha ta'limda bolalarning ijodiy tafakkurini aniqlashda yordam beradi.

Tafakkurni rivojlantirishning integratsiyalashgan modeli

Maktabgacha ta'limda pedagogik va psixologik yondashuvlarni integratsiyalash orqali produktiv tafakkurni rivojlantirish yanada samarali bo'lishi mumkin. Masalan, pedagogik yondashuvlar ijodiy mashg'ulotlar va o'yinlar orqali amalda qo'llanilsa, psixologik yondashuvlar orqali bolalarning individual tafakkur rivojlanish bosqichlari va ehtiyojlarini aniqlash mumkin. Ushbu jarayonlarda Montessori yoki Reggio Emilia kabi metodlarni qo'llash ijodiy fikrlashni rivojlantirishga ko'maklashadi [6].

Xulosa

Maktabgacha ta'limda produktiv tafakkurni rivojlantirish muhim pedagogik va psixologik jarayon bo'lib, bolalarning keyingi intellektual va shaxsiy rivojlanishida katta rol o'ynaydi. Pedagogik yondashuvlar bolalarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirsa, psixologik yondashuvlar esa bolalarning kognitiv imkoniyatlarini aniqlash va ularni maqsadli rivojlantirishda yordam beradi. Ushbu yondashuvlarni integratsiyalash orqali ta'lim jarayonida bolalarning produktiv tafakkurini rivojlantirishga erishish mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
2. Guilford, J. P. (1967). *The nature of human intelligence*. McGraw-Hill.
3. Torrance, E. P. (1990). *The Torrance tests of creative thinking*. Scholastic Testing Service.
4. Bodrova, E., & Leong, D. J. (2007). *Tools of the mind: The Vygotskian approach to early childhood education*. Pearson Merrill Prentice Hall.
5. Montessori, M. (1964). *The Montessori method*. Schocken Books.

6. Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (1998). The hundred languages of children: The Reggio Emilia approach—advanced reflections. Greenwood Publishing Group.
7. Piaget, J. (1952). The origins of intelligence in children. International Universities Press.